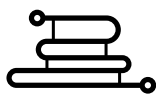

Biblioteca
PERSONA GRATA

TIM press

Biblioteka
PERSONA GRATA

Franz Kafka
DNEVNICI
Drugi svezak: 1912-1914.

Naslov izvornika
Franz Kafka
Tagebücher

© za hrvatsko izdanje
TIM press d.o.o., Zagreb
tim.press@tim-press.hr
www.tim-press.hr
Sva prava pridržana

ISBN 978-953-369-013-1 (sv. 2)
ISBN 978-953-369-004-9 (cjelina)

Franz Kafka

Dnevnic

Drugi svezak: 1912–1914.

Po rukopisnoj verziji s njemačkoga prevela
Nadežda Čačinovič

Zagreb, 2022.

Napomena prevoditeljice:

Kritička izdanja sadrže niz zbunjujućih svojstava: u tekstu se dopuštaju ponavljanja, pogreške, nejasnoće, a u ovom izdanju i nelogičan kronološki slijed zbog autorova korištenja više bilježnica u više razdoblja. Neujednačenom interpunkcijom htjelo se što vjernije prenijeti izvorni Kafkin rukopis, dnevnički su zapisi ostali neuređeni, a isječci tekstova na svojim su izvornim mjestima po vremenu nastanka. Unatoč tim ponekad zbunjujućim svojstvima, nijedan drugi tip prijevoda ne donosi toliko uzbudljive uvide. Kritička izdanja stoga su velik, a možda i nerješiv izazov za prevoditeljski proces.

Tekstualni predložak za ovo izdanje bili su Kafkini javno dostupni dnevnički zapisi, a od pomoći pri prevođenju bila su i brojna dostupna njemačka izdanja, posebice *Tagebücher 1910–1923* Fischer Taschenbuch Verlags iz 1973. te trosveščano izdanje istog izdavača iz 1994. Pratećim bilješkama željelo se čitatelju što detaljnije objasniti okolnosti nastanka ovih dnevničkih zapisa, kao i manje poznate regionalne izraze.

Drugi svezak

PETI DIO
7

ŠESTI DIO
53

SEDMI DIO
117

OSMI DIO
163

ŽIVOT I DJELO FRANZA KAFKE
223

PETI DIO

4. I 11 (1912) Svojim sestrama tako rado čitam samo zbog svoje taštine (pa je danas na primjer bilo prekasno za pisanje), ne da sam uvjeren da ću čitanjem postići nešto značajno, štoviše, samo sam ispunjen žudnjom da se toliko približim dobrim radovima koje im čitam, da se s njima stopim ne samo svojom zaslugom nego samo posredstvom pažnje mojih sestara pobuđene čitanjem i neometene nebitnim pa tako i uz učinak taštine imam udjela u utjecaju samoga djela. Stoga svojim sestrama doista čitam na uzoran način, naglašavam mnoga mjesta s, po mojemu osjećaju, krajnjom točnošću, jer sam zato bogato nagrađen i od sebe samog i od svojih sestara. No ako čitam Brodu ili Baumu ili drugima, svakome se moje čitanje mora učiniti strašno lošim već zbog traženja pohvale, čak i da ne zna kako dobro inače čitam, jer tu vidim da se kod slušatelja održava podvojenost mene i onoga što čitam, ne smijem se s čitanim posve vezati, a da po svojem osjećaju, koji ne može očekivati potporu od slušatelja, ne postanem smiješan, letim svojim glasom oko pročitano, tu i tamo, jer se to očekuje, nastojim prodrijeti unutra, no to ne namjeravam ozbiljno jer se to od mene i ne očekuje: no ono što se zapravo hoće, da čitam bez taštine i na odmaku i da postanem strastven tek kada to traži moja strast, to ne mogu postići; unatoč tomu što vjerujem da sam se pomirio s time da svima osim svojim sestrama čitam loše, moja se taština, koja ne bi trebala imati to pravo, ipak pokazuje u tome da se uvrijedim kada

netko prigovara čitanome, crvenim se i brzo čitam dalje, te uopće kada jednom počinjem čitati nastojim bez kraja čitati dalje u nesvjesnoj čežnji da će tijekom dugog čitanja barem u meni samome nastati lažan osjećaj jedinstva s pročitanim, pri čemu zaboravljam da neću nikada imati dostatnu trenutnu snagu da iz mojeg osjećaja djelujem na jasni pregled slušatelja i da su kod kuće uvijek moje sestre one koje počinju sa željenom zbrkom

5. I 11 (1912) Već dva dana u sebi kad god to poželim mogu konstatirati hladnoću i ravnodušnost. Jučer navečer u šetnji svaki mali ulični zvuk, svaki meni namijenjeni pogled, svaka fotografija u nekom izlogu bili su mi važniji od mene.

Jednoličnost. Priča¹

Kada se te večeri konačno odlučimo ostati kod kuće, obučemo kućni haljetak, sjedimo poslije večere za osvijetljenim stolom i počnemo s onim radom ili igrom nakon čijeg okončanja obično krenemo spavati, kada je vani neugodno vrijeme, zbog kojega je samo po sebi razumljivo da ostajemo doma, kada smo sada već tako dugo sjedili za stolom da odlazak ne bi morao izazvati samo očevu srdžbu nego opće čuđenje, kada je konačno već i stubište tamno i ulazna vrata zaključana, a kada unatoč svemu tomu u iznenadnoj nelagodnosti ustajemo, uzimamo drugi kaput, pojavljujemo se odjeveni za izlazak i izjavljujemo

¹ Napisano na sredini stranice i crtom odvojeno pa se valjda ne može smatrati naslovom.

pobjede, ipak se pokazao spremnim za konačno osvajanje. Bi li promijenili svoje mišljenje o njemu? Bi li ga posjeli između sebe i pohvalili? Pogledali ga konačno jednom u oči, koje su im toliko odane? Neizvjesna pitanja i neprikladan trenutak da ih postavlja!

„Dolazim jer vjerujem da me ložač optužuje za neke prijestupe. Jedna od djevojaka iz kuhinje rekla mi je da ga je vidjela na putu ovamo. Gospodine kapetane i sva ostala gospodo, spreman sam sve optužbe opovrgnuti svojim spisima, a ako je potrebno i iskazima nepristranih i svakog utjecaja slobodnih svjedoka, koji stoje pred vratima.“ Tako je govorio Schubal. To je dakako bio jasan govor jednog muškarca i po promjeni izraza lica slušatelja moglo bi se pomisliti da su nakon dugog vremena prvi put opet začuli ljudske zvukove. Nisu doduše primijetili da je čak i u tom lijepom govoru bilo rupa. Zašto je prva konkretna riječ koja mu je pala na pamet bila „prijestupi“? Ne bi li optužba morala započeti time, umjesto njegovim nacionalističkim predrasudama? Neka djevojka iz kuhinje vidjela je ložača na putu za ured, i Schubal je odmah shvatio? Nije li svijest o krivnji bila ono što mu je izoštrilo pamet? A odmah je sa sobom doveo i svjedoke, i još ih je opisao kao bez predrasuda i izvan svakog utjecaja? Lopovština, ništa drugo nego lopovština, a gospoda su to trpjela i još i prihvatila kao ispravno ponašanje? Zašto je nedvojbeno dopustio da prođe toliko vremena između dojave djevojke iz kuhinje, pa ni zbog čega drugog nego kako bi ložač postupno toliko zamorio gospodu dok pomalo ne izgube jasnu sposobnost rasuđivanja, koje se Schubal prije svega trebao plašiti? Zar nije već dugo stajao pred vratima, a kucao tek u trenutku kad se zbog upita onog gospodina o sporednim stvarima mogao ponadati da je ložač već bio propao?

Sve je bilo jasno, a i Schubal je to protiv svoje volje tako pokazao, no gospodi je to valjalo reći još drukčije, još opipljivije.

Valjalo ih je protresti. Dakle, Karl, brzo, iskoristi barem vrijeme sad prije izlaska svjedoka koji će sve preplaviti.

No kapetan je upravo odmahnuo Schubalu, koji se nakon toga odmah – jer se činilo da je njegova stvar nakratko odgođena – odmaknuo na stranu i s podvornikom koji mu se odmah pridružio, započeo tihi razgovor, kod kojeg nije nedostajalo pogleda sa strane na ložača i na Karla, kao i izražajnih pokreta rukama. Činilo se kao da Schubal tako uvježbava svoj sljedeći veliki govor.

„Niste li htjeli nešto zapitati ovoga mladog čovjeka, gospodine Jakobe?“ usred tišine zapitao je kapetan gospodina sa štapom od bambusa.

„Dakako“, rekao je ovaj, malim naklonom zahvaljujući na pozornosti. I zatim još jednom zapitao Karla: „Kako se zapravo zovete?“

Karl, koji je vjerovao da je u interesu velike glavne stvari da se taj incident s tvrdoglavim zapitkivanjem što prije privede kraju, odgovorio je kratko, a da se nije predstavio pokazivanjem putovnice, koju bi tek morao potražiti: „Karl Roßmann.“

„Međutim“, rekao je čovjek oslovljen imenom Jakob, i najprije je koraknuo unatrag s nepovjerljivim smiješkom. I kapetan, i glavni blagajnik, časnik broda pa čak i podvornik, pokazivali su jasno pretjerano čuđenje zbog Karlova imena. Samo su se gospoda iz lučkog ureda i Schubal ponašali ravnodušno.

„Međutim“, ponovio je gospodin Jakob i malo ukočenim koracima pristupio Karlu, pa onda sam ja tvoj ujak Jakob, i ti si moj dragi nećak. Pa to sam cijelo vrijeme naslućivao, rekao je u smjeru kapetana, prije no što je Karla zagrlio i poljubio, koji je sve to nijemo dopustio.

Kako se zovete, zapitao je Karl nakon što se odmaknuo. Želio je biti vrlo uljudan, ali ničim nije bio ganut, i trudio se sagledati posljedice koje bi ovo novo otkriće moglo imati

za ložača. Zasad ništa nije upućivalo na to da bi Schubal iz te stvari mogao izvući neku korist.

Pa shvatite svoju sreću, mladi čovječe, rekao je kapetan kojem se učinilo da je tim pitanjem povrijeđeno dostojanstvo osobe gospodina Jakoba, koji se očito postavio uz prozor kako ne bi morao drugima pokazivati svoje uzbuđeno lice, koje je uz to još otirao maramicom. Ovo je senator Edward Jakob, koji Vam se predstavio kao ujak. Sad Vas čeka, vjerojatno protivno Vašim dosadašnjim očekivanjima, sjajna karijera. Pokušajte to uvidjeti onoliko koliko je to moguće, u trenutačnom prvom dojmu.

Istina je da imam ujaka Jakoba u Americi, rekao je Karl okrećući se kapetanu, no ako sam dobro razumio, prezime gospodina senatora je Jakob.

Tako je, rekao je kapetan pun očekivanja.

No moj ujak Jakob, koji je brat moje majke zove se krsnim imenom Jakob, dok bi njegovo prezime naravno moralo biti jednako onome moje majke, koja je rođena Bendelmayer.

„Gospodo moja!“ uzviknuo je na Karlovo objašnjenje senator koji se živahno vratio sa svog odmorišta uz prozor. Svi osim lučkih činovnika se nasmijaše, neki kao ganuti, a neki na nedokučiv način.

Ono što sam rekao nikako nije bilo tako smiješno, pomislio je Karl.

„Gospodo moja“, ponovio je senator, vi protiv moje i svoje volje nazočite malome obiteljskom prizoru, pa stoga ne mogu drukčije nego vam dati objašnjenje s kojim je, mislim, potpuno upoznat samo kapetan (posljednje su riječi popraćene uzajamnim naklonom).

Sad doista moram pozorno pratiti svaku riječ, rekao si je Karl i razveselio se kad je pogledom na stranu primijetio da se u ložačev lik vratilo nešto života.

Tijekom svih dugih godina mog boravka u Americi – boravak doduše loše pristaje uz američkoga građanina

2 svibnja 1913

Postalo je vrlo potrebno opet voditi dnevnik. Moja nesigurna glava, Felice, raspad u uredu, tjelesna nemogućnost pisanja i unutarnja potreba da to radim.

Valli iza šogora koji sutra ide na vojne vježbe u Tschotkov izlazi kroz naša vrata. U tom hodanju-iza-njega neko je čudno priznavanje braka kao institucije koju se prihvatilo sve do samog temelja.

Priča vrtlarove kćeri koja me je prekjučer prekinula u poslu. Ja, koji svoju neurasteniju želim izliječiti radom, moram slušati da se brat gospođice, zvao se Jan i zapravo je istinski bio vrtlar i predvidljivi nasljednik starog Dvorskog, pa čak već i vlasnik cvjećarnice, prije dva mjeseca u dobi od dvadeset osam godina sam otrovao u napadu melankolije. Ljeti mu je bilo razmjerno dobro, unatoč njegovoj pustinjačkoj prirodi, jer se barem morao baviti kupcima, zimi je pak bio sasvim zatvoren. Njegova je ljubljena bila činovnica – urednice – također melankolična djevojka. Često su zajedno išli na groblje.

Ogromni Menasse na žargonskoj predstavi.¹⁶⁷ Nešto čarobno što me uhvatilo kod njegovih pokreta usklađenih s glazbom. Zaboravio sam što.

Moj glupi smijeh kada sam danas majci rekao da za Duhove putujem u Berlin.¹⁶⁸ „Zašto se smiješ?“ pitala je majka (uz nekoliko drugih primjedbi, među njima i „Stoga neka promisli onaj tko se zauvijek veže“, što sam sve otklonio napomenama „Nije to ništa itd.“) „Zbog nelagode“, rekao sam i bilo mi je drago da jednom kažem nešto istinito u toj stvari.

Jučer sreo Bailly. Njezin mir, zadovoljstvo, opuštenost i jasnoća, unatoč tomu što se u posljednje dvije godine dogodio njezin prijelaz u staru ženu, da će debljina koja je već tada smetala uskoro dostići granicu sterilne pretilosti, da je u njezin hod ušlo neko kotrljanje i guranje s isticanjem trbuha, a na podbratku – u kratkom gledanju samo na tom mjestu – umjesto prijašnjih malja strše dlake brade.

3 svibnja (1913)

Strašna nesigurnost moje unutarnje egzistencije.

Kurator¹⁶⁹

Kako otkopčavam prsluk da gospodinu B. pokažem svoj osip. Kako mu mašem da dođe u pokrajnju sobu.

¹⁶⁷ Riječ je o izvedbi komada *Zlatna svadba*.

¹⁶⁸ Kafkin posjet Felice B.

¹⁶⁹ O tome da mu je potreban kurator Kafka je u to vrijeme pisao u pismu Felice.

Okuženi i njegova supruga. Kako se njezina stražnjica, u krevetu leži na truhu, uvijek iznova podiže sa svim čirevima, iako je tu gost. Kako se muškarac stalno dere neka ostane pokrivena.

Supruga je pogodio kolac – ne zna se odakle je došao – u leđa i proboo ga. Leži na podu i jauče uzdignute glave i raširenih ruku. Kasnije se može na trenutak teturajući podići. Ne umije ispričati ništa drugo nego kako ga je pogodilo i pokazuje približni smjer iz kojega je po njegovu mišljenju kolac doletio. Supruga se već umorila od uvijek iste priče, pogotovo zato što čovjek uvijek iznova pokazuje u drugom smjeru.

4 (*svibnja 1913*) Uvijek iznova predodžba širokoga kobasičarskog noža koji vrlo brzo i mehanički u pravilnim razmacima sa strane ulazi u mene i reže sasvim tanke poprečne komade, koji kod toga brzog posla odlijeću omatajući se.

Jednoga je ranog jutra, uličice su bile posvuda prazne, neki čovjek, bio je bosih nogu i odjeven samo u noćnu košulju i hlače, otvorio ulazna vrata velike najamne zgrade u glavnoj ulici. Držao je čvrsto oba krila vrata i duboko disao. „O bijedo, o jadna bijedo“ rekao je i prividno mirno najprije pogledao uz ulicu, a onda iznad pojedinih kuća.

Očajanje dakle i odavde. Nigdje prihvaćanja.

iz negdašnjih vremena; dok je nisam osobno poznao, bila mi je odbojna. Kako se njezin muš, kada žuri prema cilju priče, stiže uz tijelo, ali ipak trza. Njezina djeca Nora i Mirjam.

Pogledom veoma podsjeća na W.²³⁸, kada zaboravlja na sebe u pripovijedanju, posvemašnjom zaokupljenošću, malim živahnim tijelom, čak i tvrdim tupim glasom dok priča o lijepim haljinama i šeširima, iako se na njoj ništa takvo ne može vidjeti.

Pogled kroz prozor na rijeku. Na mnogim mjestima u razgovoru, iako ona ne dopušta nikakvu mlakost, ja potpuno zakazujem, imam prazan pogled, ne razumijem što mi govori, nižem najjednostavnije primjedbe, i kad primijetim da zastaje, počinjem besmisleno brbljati poput malog djeteta

Snovi: u Berlinu, kroz ulice, prema njezinoj kući, mirna, sretna svijest, nisam još doduše kod njezine kuće, ali sasvim mi je lako stići do nje, sigurno ću stići. Nepregledne ulice, na jednoj bijeloj kući natpis, nešto kao „Raskošne dvorane sjevera“ (pročitao jučer u novinama), u snu sam dodao „Berlin W“. Pitam rječitoga starog zaštitara s crvenim nosom, koji je ovaj put u nekoj staroj lakajskoj uniformi. Dobivam preopširne informacije, čak mi pokazuje i ogradu malog travnjaka u daljini, uz koju za svaki slučaj trebam zastati kada tamo prođem. Pa onda savjeti koji se tiču električnog tramvaja, podzemne željeznice itd. Ne mogu to više pratiti i preplašeno pitam, dobro znajući da sam podcijenio udaljenost: „To je valjda udaljeno nekih pola sata?“ No on, starac, kaže: „Tamo ste za šest minuta.“ Radost! Uvijek me prati neki čovjek, sjena, drugar, ne znam tko je. Doslovno nemam vremena okrenuti se, pogledati u stranu. – Stanujem u Berlinu u nekakvom pansionu, u kojemu kao da stanuju isključivo mladi poljski Židovi; sasvim male sobe. Prolijevam bocu s vodom. Jedan neprestano piše na

238 Vjerojatno Gertrud Wasner.

maloj pisaćoj mašini, jedva da okreće glavu kada ga se nešto zamoli. Ne mogu naći razglednicu Berlina. Uvijek u nečijoj ruci vidim knjigu koja nalikuje na plan. Uvijek se pokaže da knjiga sadrži nešto sasvim drugo, popis berlinskih škola, statistiku poreza ili nešto nalik na to. Ne želim povjerovati, ali mi to sa smiješkom nedvojbeno pokazuju.

14. II 14

Kad bih se ubio, sasvim izvjesno nitko ne bi bio kriv, čak ni kada bi na primjer očiti povod bilo ponašanje F. Već sam jednom u polusnu zamišljao prizor koji bi nastao kada bih, predviđajući kraj, u njezin stan došao s oproštajnim pismom u džepu, kao prosac bio odbijen, stavio pismo na stol, otišao do balkona, otrgnuo se od svih koji hitaju zadržati me i, spuštajući ruke jednu za drugom, preskočio ogradu. A u pismu bi pisalo da doduše skaćem zbog F., ali da se za mene ne bi ništa promijenilo ni da je moja zamolba prihvaćena. Mjesto mi je dolje, ne nalazim izmirenje, F. je slučajno ta koja je učvrstila moje uvjerenje, nisam u stanju živjeti bez nje i moram skočiti, ali ne bih bio ni u stanju – F. to zna – živjeti s njom. Zašto današnju noć ne iskoristiti za to, već mi se pojavljuju govornici današnje roditeljske večeri, koji su govorili o životu i stvaranju uvjeta za život – no ja se držim predodžbi, živim sasvim upleten u život, neću to učiniti, sasvim sam hladan, tužan sam kada me košulja stišće oko vrata, proklet, dašćem u magli.

15 II 14

Kako mi se ova subota i nedjelja, gledajući unatrag, čine dugima. Jučer poslijepodne dao sam si ošišati kosu, onda napisao pismo Bl.²³⁹, onda bio na trenutak kod Maxa u novom stanu,

239 Kafkino pismo Greti Bloch.

onda večer za roditelje s L., W.,²⁴⁰ onda Baum (u električnome sreo Krätziga, *Notstich*), onda na povratku Maxove pritužbe zbog moje šutnje, onda poriv za samoubojstvo, onda se sestra vratila s roditeljske večeri, nesposobna da bilo što ispriča. Do deset u krevetu, nesanica, patnja i samo patnja. Nema pisma ni ovdje ni u uredu, pismo Bl. ubacio na Kolodvoru Franje Josipa, poslijepodne Gerke,²⁴¹ šetnja uz Vltavu, predavanje u njegovu stanu, njegova čudna majka koja jede kruh s maslacem i slaže pasijans, dva sata uokolo hodao sâm, odlučio sam u petak otputovati u Berlin, sreo Khola,²⁴² kod kuće sa šogorima i sestrama, onda kod Weltscha²⁴³ razgovor o zarukama (gašenje svijeća Joine Kischa) onda kod kuće pokušaji da šutnjom iz majke iznudim sućut i pomoć, sada je tu i sestra i priča o večeri u klubu, sat otkucava četvrt do ponoći.

Rekao kod Weltscha kako bih utješio uzbuđenu majku: „Ovom ženidbom i ja gubim Felixa. Oženjeni prijatelj nije nikakav prijatelj.“ F. nije rekao ništa, naravno da nije mogao ništa reći, ali nije ni htio.²⁴⁴

Ova bilježnica počinje s Felice, koja mi je 2. V 13 glavu učinila nesigurnom, s tim početkom mogu svezak i završiti, ako umjesto riječi „nesigurno“ odaberem goru.

240 Lise Weltsch.

241 Hans (Jan) Gerke (1895–1968), češki književnik i diplomat.

242 František Khol (1877–1930), češki književnik i povjesničar, uz ostalo bio i dramaturg u Češkom narodnom kazalištu.

243 Riječ je o zarukama Felixa Weltscha i Irme Herz, koji su se kasnije i vjenčali.

244 Kafka je svoju tvrdnju o oženjenom prijatelju kao izgubljenom prijatelju ponovio i u pismu koje je nekoliko dana poslije napisao Greti Bloch.